

Befejezésül a tanulmány a pogárháború, a nemzetközi diplomácia és a magyar közvélemény viszonyát foglalja össze. Független helyzete miatt Magyarország önálló külpolitikát nem folytatott, de ez nem jelentette azt, hogy önálló véleményt nem fejezett ki a sajtóban. Anglia és Franciaország Unió-ellenes, valamint Sándor cár kétes értelmű magatartása miatt a hazai lapok nemegyszer elégedetlenségüknek adtak kifejezést. Északgyőzelme után érthetőnek tartották volna, ha a köztársasági Egyesült Államok megdöntené Miksának, Ferenc József öccsének szomszédos mexikói uralmát. Ennek kapcsán a kiegyezést ellenző magyar politikusok feltehetően egy angolokkal, franciákkal vagy spanyolokkal kitörő amerikai háború révén - irracionálisan - az európai egyensúly felbomlásában és annak esetleg magyar részről hasznosítható következményeiben reménykedtek. Ezzel is osztrákellenes beállítottságuknak adtak hangot, mint ahogyan nehezen megfogható, titkos reményük végigvonult a sajtó híreinek felszínén az egész polgárháború folyamán.

Csillag András

BESZÁMOLÓ A VIII. ALFÖLDI RÉGÉSZETI KONFERENCIARÓL

A VIII. Alföldi Régészeti Konferenciát 1974. október 9-11. között, Szentesen rendezték meg, a város felszabadulásának 30. évfordulója alkalmára rendezett Szentesi Napok egyik programjaként. A háromnapos tudományos ülésen résztvettek a JATE Régészeti Diákkörének tagjai is.

A konferencia lehetőséget nyújt az egyes kutatóknak arra, hogy beszámoljanak a most folyó, vagy feldolgozás alatt álló ásatásokról, legújabb kutatásaik eredményeiről, s mivel a rokon- és segédtudományok művelői is jelen vannak, széleskörű vitákra kerülhet sor, s átfogó képet kaphatunk az Alföld régészetének mai állásáról, a legsürgetőbb feladatokról, megold-

dásra váró problémákról. Ez pedig elengedhetetlen ahhoz, hogy megtörténjenek az első lépések a kutatás összehangolására, tervszerűbbé tételére.

A szentesi konferencián három nagy vitaindító előadás hangzott el. Kalicz Nándor a magyarországi neolitikus kutatás állását és feladatait körvonalazta. Röviden összefoglalta a kutatások történetét, majd rátért a felmerülő konkrét problémákra.

A Kárpát-medence - centrális földrajzi helyzete miatt - a neolitikumban különböző nagy kultúrkörök érintkezési területe volt, sőt, Észak-és Északnyugat-Európa neolitizálódása is minden bizonnyal innen indult el. Kulcsfontosságú szerepe miatt nem mindegy tehát, hogy éppen ez az időszak mennyire tisztázott. Kalicz Nándor előadásából kitűnt, hogy bár jelentős eredményeket értünk el e téren, - még mindig vannak időben és térben egyaránt alig, vagy gyengén kutatott területek. Különösen az átmeneti időszakok /pl. a korai neolitikumból a középsőbe, stb./ által felvetett problémák megoldása sürgető. Ezek, s a kutatók közti, ma még vitás kérdések tisztázásának érdekében az ásatások bővítését, minél több értékes publikáció megjelentetését, antropológiai vizsgálatokat, esetleges nemzetközi összefogás szükségességét hangsúlyozta az előadó. Részletesebben szólt a szatmári ásatásairól az eredményeiről, melyek adatokkal járulnak hozzá az Alföld neolitizálódásának kérdéséhez.

Az első előadás problémájához kapcsolódik a szentesi Koszta József Múzeum időszakos kiállítása, mely a vésztő-mágorhalmi ásatás legszebb leleteit mutatja be, s amely a konferencia alatt nyílt meg. A mágori dombon T. Juhász Irén tárt fel egy XII.-XIII. századi templomot és kolostort, majd Hegedüs Katalin, a szentesi múzeum igazgatója egy őskori tell-telepet, Magyarországon egyedülálló rétegsorral.

A legelső réteg anyaga a középső neolitikus szakálhát-lebői népeiséghez köthető, majd egy hosszú átmeneti periódus után megjelenik a tiszai kultúrára jellemző leletanyag. Ugy tűnik tehát, hogy itt megfogható lesz a középső neolitikum átfejlődése a kései. A rézkorban a tiszapolgári kultúra, a

bronzkorban pedig a gyulavarsándi kultúra népe telepedett meg a Körös árterének ezen a kiemelkedésén. A kiállítás anyagából a tiszai kultúra áldozati együttese, s egy nagyméretű istenszobor töredékei emelkednek ki, melyekhez hasonló Magyarországon még nem került elő. A kiállítást fényképek, színes rajzok teszik nemcsak a szakemberek, hanem a laikus múzeumlátogató számára is érdekessé, érthetővé.

A Koszta József Múzeum másik, állandó kiállítását is meg kell említenem, mivel szorosán kapcsolódott Bóna István előadásához. A kiállítás címe: Irániak és germánok a Dél-Alföldön. Forgatókönyvét szintén Bóna István írta, és a korábban általa már az "Orosháza történeté"-ben felvett, a kiállítás megszervezése közben megerősödött gondolatokat szentesi előadásában vitte tovább. Kisérletet tesz az Alföld szarmata-kori leletanyagának új, történeti szemmel való átértékelésére. Szerinte a meglévő szarmata anyag szétválasztható, szét is kell választanunk, hiszen az írott forrásokból tudjuk, hogy etnikailag nem voltak egységesek. Különválaszt egy korai, északi-északkeleti irányból bevándorló szarmata népcsoportot, melynek leletanyaga megegyezik a Pontus-vidék leletanyagával és a korai római és dák importtal keveredő leletanyagot, amely Dácia területéről történő beköltözésre utal i.e. 30 körül. A szarmatáknak az Alföldre történő betelepülését lassú folyamatként értékeli. Előadásában Bóna István megpróbálta újabb kutatásai szerint az egyes leletgyütteseket konkrét etnikumokhoz kötni.

A konferencia programjának színessé tételéhez jelentős mértékben hozzájárult az egyetemi oktatás céljaira készült két régészeti tárgyú film bemutatója. Az egyik Pannónia provincia történetét, életét; a másik a népvándorlaskort mutatta be az ország múzeumaiból összeválogatott leletek alapján. A filmeket térképek, magyarázó rajzok, rekonstrukciók teszik még élőbbé, még szemléletesebbé. A forgatókönyveket a két korszak olyan szakavatott ismerői készítették, mint például Bóna István és Mócsy András. Elsőéveseink örömmel üdvözölnék, ha egyetemünkön is levetítenék a filmeket - lehetőleg még a szigorlat előtt.

A konferencia utolsó napján Dienes István a honfoglaláskori hiedelemvilágról tartott előadást. Főleg az obi-ugor néprajzi anyagra és a honfoglaláskori leletanyagra támaszkodva rajzolta meg a IX.-X. századi magyarságnak a lélekről, a másvilágról, a születésről, a halálról alkotott képét. A lélek duális felfogásából indult ki, vagyis abból, hogy az embernek két lelke van: a testi lélek, melynek megnyilvánulási formája a lélegzés, és az árny-lélek, amely képes a testtől elválni. Ez az árny-lélek a halál után nem pusztul el, hanem bizonyos ideig a fejben tanyázik, teljesen csak a fej elpusztításával semmisíthető meg. Az árny-lélek a közösség tagja marad a halál után is, s a másvilágon folytatja mindennapi életét. Hogy semmiben se szenvedjen hiányt, a halott mellé bekerül a sirba fegyvere, lova. Melléteszik azért is, hogy ne jöjjön vissza érte, hiszen hitük szerint a meghalt árny-lelkének rontó hatása van.

A másvilág azonban fordított világ, az élet is visszafelé folyik, az aggkortól a csecsemőkorig. Ilymódon a halott lelke nemzetsége egy csecsemőtagjában újjászülethet. Ehhez kapcsolható a rakamazi korongpár Dienes István által adott új értelmezése. A korongokon egy-egy sas látható, körmei között két vizimadárral. Ezek az ember árny-lelkét jelképezik, melyek fenn ülnek a világfa ágain. Ha nem akarnak lejönni, hogy újjászülessenek, a sas, a sámán segítőmadara lehozza őket a földre. Ennek megfelelően a korongoknak termékenység-varázsoló szerepük is lehetett.

Az előadásokon kívül színes diákkal illusztrált, rövid ásatási beszámolókat is hallottunk. Többek között H. Tóth Elvira az izsák-balázspusztai honfoglaláskori sir feltárásáról számolt be. A sirból palmettás diszitésű csont nyeregkápa, ezüst tarsolylemez, s teljes lószerszám került elő. Beszámolót hallottunk Németh Pétertől a szabolcsi földvár újabb ásatásairól, Kürti Bélától az országos jelentőségű algyői honfoglaláskori temetőről, s Horváth Ferencről Szer mezőváros plébánia-templomának feltárásáról.

A konferencia utolsó napján megállapodás született, hogy a következő konferencia témái a kései rézkor és a X.-XI. század régészeti problémái lesznek.

A VIII. Alföldi Régészeti Konferencia teljes anyaga remélhetőleg hamarosan nyomtatásban is megjelenik.

Galántha Márta